

ENHET
Enheten för Velfärd, Utbildning och
Arbetsmarknadspolitik
HANDLÄGGARE
Malin Wreder

DATUM
2020-11-25

ERT DATUM
2020-12-03

DIARIENUMMER
20200267

ER REFERENS
U2020/04429/GV

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs remissvar på Betygsutredningen 2018 - Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper (SOU 2020:43)

LO har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och vill lämna följande synpunkter och kommentarer:

Ämnesbetyg ersätter kursbetyg

LO tillstyrker förslaget att ersätta kursbetygen med ämnesbetyg. LO delar utredningens bedömning att åtgärden minskar den konstanta stress och press som många elever i dag känner, samtidigt som möjligheterna att kompensera för enstaka dåliga prestationer i ett ämne ökar. Lärande är en kumulativ process, där kunnande och insikter byggs upp successivt. Förståelsen för helhet och sammanhang växer fram i olika takt hos olika elever. Det är därför rimligt att betyg återspeglar den samlade kunskapen i ett ämne vid ett givet tillfälle, snarare än prestationen på enstaka kurser.

På samma sätt är det rimligt och önskvärt att elever får ett slutbetyg i varje ämne när de lämnar grund- respektive gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen på gymnasial nivå eller särskild utbildning på gymnasial nivå. Detta slutbetyg ska återspegla elevens faktiska kunskaper i ämnet som helhet.

LO tillstyrker av ovanstående skäl även förslaget om kompensatorisk betygsättning.

Det är också önskvärt att varje ämne delas in i nivåer som ska gälla för alla skolhuvudmän och i hela landet. Det ökar chansen att elever erbjuds likvärdigt undervisningsinnehåll oavsett vilken skola de går i, möjliggör påbyggnad av ämneskunskaper vid senare tillfällen och underlättar för de elever som av olika skäl behöver byta skola. Åtgärden torde dessutom minska manöverutrymmet för friskolor att laborera med kursinnehåll och/eller stadiindelningar för att minska kostnaderna för undervisning, öka vinsterna och ”låsa in” elever i den egna verksamheten.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA WWW.LO.SE
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

LO är tveksam till förslaget om ytterligare ett underkänt betygssteg, Fx. Tanken med Fx är att betyget ska signalera ”nästan godkänd” och också ge fem poäng i den obligatoriska skolan och på introduktionsprogrammen i gymnasieskolan. Eftersom det i det nuvarande systemet inte finns några kunskapskrav alls för betyget F, är det omöjligt för andra lärare och framtida arbetsgivare att veta vad en elev som underkänns kan. Kunskapen kan variera från noll och intet till väldigt nära att erhålla betyget E. Fx är enligt förslaget tänkt att visa att det senare är fallet samt antas motivera eleven att anstränga sig lite extra för att nå upp till kraven för E.

LO har tidigare vid ett flertal tillfällen påtalat att betyget F (underkänd) borde avskaffas helt i grundskolan och står kvar vid denna uppfattning. Sedan betyget infördes har den relativt stora grupp elever (22-23 procent) som varje år lämnar grundskolan med underkänt i ett eller flera ämnen fått en väldigt hög tröskel till de nationella programmen på gymnasieskolan. Samtidigt är det väl känt att en avslutad gymnasieutbildning är en av de absolut viktigaste faktorerna för att en individ ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Det är också väl känt i tidigare forskning att föräldrars utbildningsbakgrund är en av de viktigaste variablerna för att förklara hur väl elever lyckas i grund- och gymnasieskolan. Klassbakgrund har i en rad studier visat sig viktigare för studieresultaten än elevens kön och huruvida hen är inrikes eller utrikes född. LO finner det därför anmärkningsvärt att föräldrars utbildningsbakgrund och socioekonomiska förhållanden ignoreras i utredningens resonemang om elevers studieresultat och betyg, till förmån för ett ensidigt fokus på elevens individuella kognitiva och icke-kognitiva förmågor.

För LO är det självklart att skolan ska bidra till att ge alla elever goda förutsättningar i livet och till ökad jämlikhet. Betyget F förstärker en process som går i motsatt riktning och stänger i praktiken dörren till såväl fortsatta studier som arbete för en stor grupp barn till kortutbildade föräldrar. Att Fx föreslås ge fem poäng vid ansökning till gymnasiet ökar visserligen dessa elevers chans till fortsatta studier något, men LOs uppfattning är att undervisningen måste vara av så hög kvalitet att alla elever uppfyller grundskolans kunskapsmål. Om betyget F inte avskaffas är det emellertid rimligt att även införa Fx, för att i någon mån skademinimera effekterna av underkännandet.

Åtgärder mot betygsinflation och olikvärdig betygsättning

LO välkomnar att utredningen diskuterar frågan om betygsinflation och olikvärdig betygsättning. Att betygen på ett korrekt sätt återspeglar elevers faktiska kunskaper är viktigt både för eleverna själva och för deras framtida arbetsgivare.

LO är särskilt orolig för de skillnader i betygsättning som föreligger mellan kommunala skolor och enskilda utförare. Utredningen beskriver hur kombinationen av fri etableringsrätt för skolor och ersättning via skolpeng har inneburit att höga betyg har kommit att bli ett konkurrensmedel i skolornas försök att värva elever. Föräldrar och elever som ser sig som kunder, med rätt att kräva saker och välja bort "leverantörer" som inte svarar mot deras förväntningar, använder också krav på höga betyg som påtryckningsmedel gentemot enskilda lärare och rektorer. Den elev som inte får ett, i eget eller målsmans tycke, tillräckligt högt betyg hotar helt enkelt med att ta sin skolpeng och gå, vilket resulterar i att enskilda lärare ibland utsätts för hård press både från elever/föräldrar och rektorer.

Flera av de åtgärder på kort sikt som utredningen presenterar på området är, med hänsyn till den situation som beskrivits ovan, bra men otillräckliga. LOs principiella hållning är dock att skolpolitiken behöver läggas om i grunden från konkurrens och marknadsutsättning till att inriktas på att alla skolor ska vara bra skolor. Skolan ska styras av demokratiska beslut, inte av marknaden eller enskilda skolors vinstintresse. LO anser att vinstutdelning och de incitament som skapas av vinstintresset är grundläggande problem i välfärden i Sverige i dag. Betygsinflation och olikvärdiga betyg är bara en liten del i denna problematik, men en del som kan få långtgående konsekvenser för de elever som drabbas. LO hade därför önskat skarpare förslag från utredningen med siktet inställt på att komma tillrätta med marknadseringens negativa konsekvenser på betygssystemet.

LO är kritiska till utredningens förslag om att en långsiktig lösning på problemen med betygsinflation och olikvärdiga betyg skulle vara att återinföra examensprov i gymnasieskolan.

Åtgärder mot olikvärdig utbildning, ökad segregation och minskad jämlikhet i utbildningssystemet

Svensk skola är i dag unik i världen. Tyvärr inte för att den är likvärdig, genomgående högkvalitativ och ger alla elever samma chanser att lyckas i livet, utan för att den helt har kapitulerat inför resursstarka och strategiskt skickliga marknadsaktörer, som i dagsläget tjänar pengar på skolverksamhet utan att behöva ta varken ekonomiska risker eller samhälleligt ansvar. Samtidigt dräneras kommunala skolor på såväl ekonomiska resurser som resursstarka elever och skolsegregationen ökar. Det är ett grundläggande systemfel vars negativa konsekvenser blir allt mer uppenbara för allt fler.

LO har i ett flertal rapporter och remissvar lämnat förslag på åtgärder som krävs för att skolan åter ska kunna upprätthålla sitt samhällsbärande grunduppdrag: att utbilda och bilda framtidens demokratiska medborgare, att kompensera för elevers olika förutsättningar och socioekonomiska

uppväxtförhållanden och att hjälpa varje elev hitta och utveckla sin fulla potential. LO välkomnar därför de förslag som presenteras i SOU 2020:28 ”En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning” och anser att utredningens förslag bör genomföras skyndsamt och i sin helhet. LO är också i allt väsentligt positiv till de förslag som presenterats i SOU 2020:33 ”Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning”.

För att komma till rätta med de kontraproduktiva effekterna av marknadsiering och vinstintresse i skolan behövs dock mer genomgripande förändringar än de som nu ligger på bordet. LO anser att aktiebolag i välfärden som huvudregel ska vara samhällsbolag, det vill säga en bolagsform med särskilda vinstbegränsningar. LO har även ställt sig bakom det vinstbegränsningsförslag som lades fram i SOU 2016:78 *Ordning och reda i välfärden* och som 2018 lades fram som proposition till riksdagen men röstades ned.

En jämlik skola är en av LOs viktigaste politiska frågor. Utvecklingen under de senaste decennierna med ökad skolsegregation, minskad likvärdighet och försämrade skolresultat är allvarliga hot mot jämlikheten och alla barns möjlighet att utvecklas och rustas för ett gott liv. Nu krävs ett målmedvetet arbete för att förbättra kunskapsresultaten och ge alla elever tillgång till en bra skola. Skolan ska styras av demokratiska beslut, inte av marknaden. Det är avgörande för att bygga ett jämlikt samhälle och det är särskilt viktigt för elever vars föräldrar arbetar i LO-yrken.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Susanna Gideonsson

Malin Wreder
Handläggare